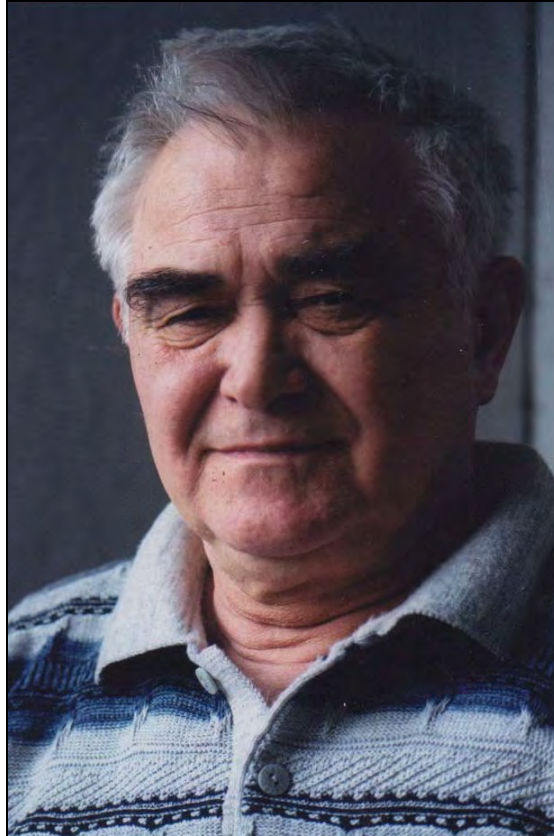

Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju

Milisav Sekulić – Mile,

generalmajor in publicist, sošolec in prijatelj

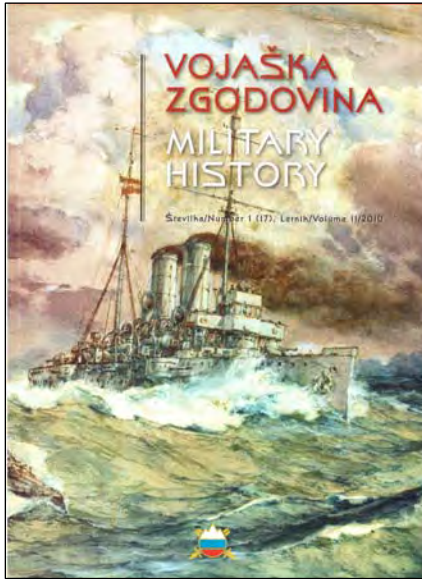

Mag. Milisav Sekulić, generalmajor v pokoju, 2010

Poudarki:

- gardist, pa diplomirani filozof,
- soproga Milica, hčerke Vera in Nada ter vnukinja Marija,
- poveljnik gardnega polka,
- magister vojaške znanosti,
- tri doktorske disertacije ni mogel braniti,
- služil 6 načelnikom GŠ JNA in 26 načelnikom I. Uprave GŠ JNA,
- upokojen polkovnik JLA,
- generalmajor Vojske RSK,
- publicist z 2.000 novinarskih člankov, 600 strokovnih člankov in razprav, 5 objavljenih knjig, 20 neobjavljenih knjig in monografija,
- kljub razpadu JLA – ostala prijateljja,
- ureditev slovenskega (v Beogradu) in srbskega (v Ljubljani) vojaškega pokopališča,
- odpiranje vojaškega arhiva v Beogradu za potrebe slovenske vojaške zgodovine,
- slovenskim dobrovoljcem dati (posthumno) status vojnih veteranov,

- obnoviti slovensko-srbsko vojaško sodelovanje,
- vredno je imeti takšnega prijatelja!

V reviji *Vojaška zgodovina*, ki jo izdaja SV, so bili septembra 2010 objavljeni naslednji trije članki (študije):

- mag. Milisav Sekulić, generalmajor v pokoju, *Slovenski dobrovoljci v srbskih osvobodilnih vojnah 1912–1918*;
- prof. dr. Anton Žabkar, kapitan SV, *Obramba Slovenije v Kraljevini SHS/Jugoslaviji – doktrina, vojni načrti in njihova izvedba (1920–1941)*;
- Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju, *Vojaška prisega slovenskih upornikov, prostovoljcev in vojakov*.

Urednik doc. dr. Tomaž Kladnik, polkovnik, seveda ni načrtoval našega skupnega publicističnega nastopa nas treh, a se je zgodil in je bil zame simboličnega pomena, saj sta oba moja prijatelja.

Pravzaprav sem Sekulićev članek že veliko prej pripravljajal za objavo v reviji *Borec*, bil je celo že najavljen, vendar ga nazadnje urednica Tanja Velagić ni objavila. Tako je članek čakal na boljše čase; januarja 2008 sem ga ponudil v objavo uredništvu revije *Vojaška zgodovina*.

Zaradi pomanjkanja prostora pa tudi uredništvo *Vojaške zgodovine* ni objavilo moje predstavitve magistra znanosti in upokojenega generalmajorja, zato objavljajam to predstavitev v neokrnjeni obliki, na koncu pa dodajam samo kratek intervju s svojim prijateljem.

Takole se je glasil:

»Zdelo se mi je, da bom bralcem *Vojaške zgodovine* zlahka predstavil svojega vojaškega sošolca in prijatelja. Pa sem se uštel! Slovenski vojaško-strokovni javnosti ni ravno neznan ime, kakor sem si domišljajal. Namreč, pred kratkim so mi v strokovni knjižnici Mors ponudili knjigo mag. Milisava Sekulića z naslovom *Osavremenjvanje i racionalizacija borbene obuke i vaspitanja (Posodabljanje in racionalizacija bojnega urjenja in vzgoje)*, izdano 1986 v Beogradu. Nisem mogel verjeti. Če bi še naprej brskal po strokovni literaturi, bi verjetno našel še kaj njegovega, saj je napisal okrog 650 strokovnih člankov, 14 znanstvenih projektov, kar 8 jih je realiziral sam. Najbolj znane študije in monografije so: *Definiranje predmeta vojne veščine*, Inštitut za strateške raziskave, 1988, *Principi vojne veščine*, Generalštab OS SFRJ, 1988 in *Aksiomi, teorije in zakonitosti v teoriji vojne veščine*, Inštitut za strateške

raziskave, Beograd, 1989. Bil je tudi mentor dvajsetim kandidatom za magisterij iz vojne veščine.

Avtorja vojaškozgodovinskega orisa z naslovom *Slovenski dobrovoljci v srbskih osvobodilnih vojnah 1912–1918* je možno predstaviti tudi v nekaj stavkih:

Rojen je bil 11. novembra 1935 v Trbušnici, občina Loznica. Končal je Vojno akademijo JLA (1954–1957), enoletno Politično šolo JLA, Višjo vojno akademijo, Šolo ljudske obrambe, filozofsko fakulteto (predmet filozofija) in podiplomski študij – magisterij vojne veščine. Ožja specialnost: operativno–štabne zadeve. Je diplomirani filozof, magister vojaških znanosti, polkovnik JLA in generalmajor vojske Republike srbske Krajine. Po razpadu SFRJ je napisal dve odmevni knjigi, in sicer: *Jugoslavijo ni nihče branil, a vrhovno poveljstvo jo je izdalo*, 1997, in *Knin je padel v Beogradu*, 2000. Že naslova povesta, kam je uperjena strokovna ost.

Te skope in suhoparne vrstice skrivajo razburljivo življenje naše generacije, katere otroštvo je zaznamovala svetovna vojna, pubertetniške sanjarije in žulji na številnih mladinskih delovnih (udarniških) akcijah, trda vojaška vzgoja po sovjetskih vzorcih, častniško življenje po številnih krajih skupne domovine, prevzemanje Tita kot najboljšega vzornika, pripravljenost na žrtvovanje za obrambo domovine, nemočno opazovanje razbijanja SFRJ, plemenski klic krvi, pisanje spominov ...

Monografski prvenec, Beograd, 1997

Ko mi je pred leti poslal svojo prvo knjigo – verjetno najbolj brezobzirno strokovno kritiko bivšega Predsedstva SFRJ in članov štaba Vrhovnega poveljstva (generalštaba JLA), mi je v spomin zapisal tudi tele besede: »Če ne

bilo Jugoslavije, ne bi bilo najinega prijateljstva! Jugoslavijo so izdali in niso je branili! Najino prijateljstvo sva vendarle uspela obraniti samo Ti in jaz.«

Uredništvo »Naših novosti« - gojenci VA JLA, Goč, 1957
(z leve na desno, avtor, A. Zupanc, R. Pejović in M. Sekulić)

Zbližala sva se že prve dni v beograjski vojni akademiji. Milisav je bil zelo zgovoren, zato smo ga izbrali za partijskega sekretarja. Tako je krojil del našega »akademskega« življenja v Beogradu, kjer so nas vsi klicali »akademci«. Predstavljali smo drugo generacijo bodočih častnikov s končano veliko maturo, ker je končno tudi vojna akademija dobila rang fakultete. Ker sem bil član sekretariata, sva seveda morala tesno sodelovati. Pa tudi na vseh taktičnih vajah sva bila par: on puškomitraljezec, jaz pa njegov pomočnik. Bil je močan kot bik, pa je včasih nesel še kakšno »municijsko kutijo«. Delila sva napore in pohvale. Delila sva tudi svoje sanje in pričakovanja. V Beogradu sem bil vedno njegov gost. Imel je čudovito soprogo pa dve živahni in lepi deklici. Ena je profesorica angleščine, druga doktorica znanosti.

Po končani vojni akademiji je bil podporočnik Sekulić razporejen v Titovo gardo, kar je pomenilo, da je povsem zanesljiv častnik in privržen vrhovnemu poveljniku maršalu Titu. Bil je tudi pripadnik (častnega) gardnega bataljona, zato je bil večkrat v neposredni Titovi bližini. Ker je bil zelo ukaželjan – končal je vse vojne šole, je tudi hitro napredoval.

Ko sva bila še kapetana, mi je zaupal, da se je ilegalno vpisal na filozofsko fakulteto v Beogradu in da mu izpiti ne delajo nobenih težav! Bil sem presenečen, saj se mi je zdelo nemogoče, da se je moj prijatelj, sicer kmetijski tehnik, poglobil v študij Hegla in filozofskih problemov. Kot major je že bil »pečen« filozof! Seveda sem mu tudi malce zavidal: gardni častnik, pa filozof!

Poveljniško kariero je uspešno končal kot poveljnik gardnega polka in bil povišan v polkovnika. Mnogi vojaki – gardisti iz Slovenije, ki so služili vojaščino v njegovem polku v Valjevu, so mi pravili, da so postali tudi navdušeni maratonci! Namreč, poveljnik polka je vsako jutro zgodaj pritekkel v vojašnico ravno v trenutku, ko so vojaki opravili telesne vaje. Zadihani

poveljnik naj bi pred tem že pretekel 15–20 km, potem pa so zaslišali njegov gromki glas: »Gardisti, za menoj!« Sledilo je še pet ali več kilometrov teka v uniformi, brez premora.

Porodica Sekulić, Banja Koviljača, 1975

Povedali so mi, da je bilo v začetku zelo težko in mnogi so omagali že na polovici poti. Vse zamudnike je poveljnik počakal na vhodu v vojašnico in jih vzpodbujal, češ, jutri bo bolje! In res, čez mesec dni so skoraj vsi vojaki pretekli teh pet kilometrov in potem tudi doma nadaljevali s Sekulićevo »maratonsko« navado!

Kot odličen poveljnik in praktik je bil polkovnik Sekulić premeščen v I. Upravo GŠ JLA, da bi s svojimi izkušnjami prispeval k znanstvenemu oblikovanju teoretičnih in doktrinarnih dokumentov. Obenem je uspešno končal podiplomski študij in postal magister vojne veščine na temo: *Metodologija dela armadnega poveljstva*. Bil je zelo kritičen do obstoječih teoretičnih postavk in pragmatičen pri izvajanju strokovnih nalog. Vsekakor je bil vztrajen raziskovalec na področju vojne veščine, ki ni spoštoval niti priznaval nobenih avtoritet. To je bilo kasneje tudi usodno za njegovo nadaljnjo znanstveno kariero.

Med prvimi se je potegoval za naziv doktorja vojaških znanosti. Ker je bil obenem kandidat za čin generalmajorja, so ga mnogi kolegi v šali odvrčali, naj se ne obremenjuje še z doktoratom. Pa jim je hudomušno odgovarjal, da je bolje imeti dva vrabca v roki! Zgodilo se je drugače: ostal je praznih rok! Verjetno bi njegova vztrajnost lahko prišla tudi v Guinnessovo knjigo: predal je tri doktorske disertacije, pa ni postal doktor! Predložil je prvi doktorat z naslovom: *Združevanje bojnega delovanja in odpora v divizijski coni*, vendar ga komisija ni sprejela.

Milisav Sekulić, gardni poročnik, 1961

Ni obupal in ni se predal. Napisal in prijavil je drugi doktorat z naslovom *Združevanje vodenja in poveljevanja na vojskovališču*. Tudi tokrat je bila komisija neomajna! Poskusil je še tretjič na temo *Delovanje štaba vrhovnega poveljstva oboroženih sil SFRJ v vojni 1991*. Delo je bilo preveč kritično, da bi ga komisija JLA sprejela. Iz tega zavrženega doktorata je kasneje nastala njegova prva in že uvodoma omenjena knjiga.

Polnih 18 let je bil polkovnik JLA! Častnik z največjim številom strokovnih člankov in znanstvenih razprav. Bil je preveč nemiren in nepredvidljiv kritičen duh, da bi ga načelnik GŠ JLA predlagal kot kandidata za čin generalmajorja. Ko je izpolnil predvidene pogoje, so mojega prijatelja leta 1993 upokojili. Seveda so mislili, da so se ga rešili. Narobe! Mnogi bi ga celo pozabili, če ne bi brali njegovih novih strokovnih člankov in študij. Raziskoval in pisal je dan in noč. Le redko si je privoščil kaj počitka.

Milica in Milisav Sekulić, Beograd, 1980

Potem je prišla četrta balkanska vojna. Opredelil se je za strokovno vojaško pomoč svojim rojakom na njihov poziv. Odšel je v Knin, pozneje v Banjaluko, v Glavni štab vojske Republike srbske Krajine. Bil je načelnik oddelka za operativno-učne zadeve. Pravi človek na pravem mestu! Nazadnje so mu v zahvalo dodeli čin generalmajorja vojske Republike srbske Krajine. Sledil je srbski eksodus! Generali niso uspeli! Napisal pa je novo obtožbo: ***Knin je padel v Beogradu!*** Vrnil se je v Beograd. Pokojnina je bila skromna – samo nekaj čez dvesto nemških mark. Dovolj za vodo, elektriko in stanarino.

Levo: Polkovnik Milisav Sekulić. Slapovi Krke, 1996
Desno: Republika srbska Krajina, 1991 (modra)

Decembra 1999 mi je o sebi in stanju v Beogradu sporočil tudi tole: »Želel bi ti napisati nekaj besed o tukajšnjem stanju v Beogradu, pa mi gre na bruhanje. Verjamem, da si nekaj od tega videl tudi na TV in bral v časopisju. Zato tega ne bom ponavljal. Toda želel bi ti, če bi mogel, napisati nekaj besed o tem, kar leži na duši navadnega človeka. Ta navaden in preprost človek, Beograjčan, pa tudi Srb, je užaljen, ponižan, izigran. Vse, kar se je zgodilo od 1991. leta pa do današnjih dni, je vedno samo škodilo navadnemu človeku, torej tudi srbskemu narodu v celoti. Tistemu, ki je to delal (Milošević, razumljivo), se godi bolje kot pred navedenim letom. Vsak dan je bolj bogat! Njegovi pristaši enostavno jemljejo, nekaj pa tudi pokradejo. Vse to delajo v imenu srbskega patriotizma, za »dobrobit« navadnega človeka. Samo navadni človek je zgubar. Samo on se vznemirja zaradi (srbskih) beguncev iz bivše NDH in Kosmeta, za zdravlje svojih otrok, za mizerne ali nikakršne dohodke. To trpljenje navadnega človeka se na veliko hvali. Razglaša se celo za patriotizem in nepremagljivost srbskega naroda. Od navadnega človeka zahtevajo, da hvali siromaštvo, v katerem živi. Jaz sem srečen, da lahko še plačujem vodo, zelo pa sem nesrečen, ko vidim, da moji hčerki in vnukinje morajo tudi jesti.

Ljudje so zaradi sankcij, blokad in bombardiranja že na meji biološkega obstoja, režim pa se koplje v bogastvu. V državi je takšno stanje, da se mišljenje in volja ljudi sploh ne upoštevata. Seveda to ne more trajati dolgo. Enkrat bo počilo! Zaenkrat še nesreča živi med nami. Z nami zvečer leže in z nami zjutraj vstaja. Pretekla vojna je pobrala čez tisoč najinih znancev. To se skriva ali pa zlorablja. Na tem se gradi umazana vojaška slava o nepremagljivosti srbskega vojaka in častnika! Tukaj je laž postala resnica, a resnica laž. Včasih se mi zgodi, da niti sam ne morem razlikovati resnice od laži. O tragedijah se molči. Vse je usmerjeno, da narod ne zve, kaj in zakaj se je to moralo zgoditi. Tudi opozicijo enako doživljam kot režim, saj se tudi oni borijo le za oblast. Na malega človeka so tudi oni pozabili. Vendar pa sem trdno prepričan, da bo kmalu konec tega režima, da bomo lahko svobodno zadihali ...«

To se je potem tudi zgodilo. Kakšno vlogo je v tem preobratu odigral moj prijatelj, je povsem jasno. Pisal je dnevnik o trpljenju in ponižanju. Hčerki sta se pridružili demonstrantom tam pred zvezno skupščino!

Ko sem v začetku leta 2000 prijatelju omenil, da pripravljam tekst o slovenski vojaški inteligenci in da nameravam tudi pisati o slovenskih dobrovoljcih v srbski vojski 1912–1918, mi je takoj priskočil na pomoč z nenavadno ponudbo: skupni nastop dveh prijateljev – srbskega in slovenskega generala! Namreč, tekst bo napisal osebno, jaz pa ga lahko objavim ali uporabim po želji. Ko sem mu omenil dolžino teksta od 15 – 25 strani, se je takoj vrgel na delo, in verjeli ali ne, čez dva meseca je po pošti priromal paket s 150 stranmi natipkanega teksta! Seveda, z opozorilom, da gre za gradivo, ki ga je potrebno prevesti in urediti. To sem tudi storil. Tekst sem skrčil za petino, a ga uredništvo revije *Borec* ni objavilo, čeprav ga je predhodno najavilo.

O slovenskih dobrovoljcih v srbski vojski oz. v srbskih osvobodilnih vojnah 1912–1918 imamo Slovenci skoraj že pozabljen, a obsežen in dokumentiran zbornik *Dobrovoljci kladivarji Jugoslavije*, ki je izšel 1936 v Ljubljani, da ne omenjam prvega zapisa v brošuri dr. Ivana Oražna pod naslovom *Med ranjenimi srbskimi brati*, ki ga je izdala Sokolska matica iz Ljubljane davnega 1913. leta.

Vojaško-zgodovinski oris *Slovenski prostovoljci v srbskih osvobodilnih vojnah 1912–1918* magistra in generalmajorja Milisava Sekulića je samo aktualizacija in vzpodbuda za nadaljnje proučevanje problematike slovenskih dobrovoljcev nasploh, posebej še kot elementa vzpostavitve medsebojnega spoštovanja, solidarnosti, vojaško-moralne pomoči in prijateljstva srbskega in slovenskega naroda.

Kakor je že razvidno iz samega pregleda literature, če besedila in analitičnih zaključkov niti ne omenjam, je Sekulić vnesel v obravnavano temo vse novosti, ki so se pojavile v srbskem vojaškem zgodovinopisju. Posebno vrednost predstavlja abc-seznam identificiranih slovenskih dobrovoljcev v srbski vojski, še neobjavljen seznam slovenskih dobrovoljcev Jugoslovanskega bataljona kapetana Pivka v Italiji 1918, sezname naših dobrovoljcev po posameznih enotah srbske vojske, večje število solunskih borcev, pregled odlikovanih in padlih slovenskih dobrovoljcev, kakor tudi nekatere pomembne podrobnosti za slovensko vojaško zgodovino (prve homogene slovenske vojaške enote v Dobrudži in na solunski fronti).

Zdaj, ko imamo oboji svoje države, velja sprejeti Sekulićevo opozorilo, da bo potrebno organizirati ureditev in zaščito vojaških grobov, grobnic in delov pokopališč, kjer počivajo slovenski dobrovoljci srbske vojske in tudi slovenski partizani, ki so se borili in padli v Srbiji od 1941–1945. In obratno, v Sloveniji bo potrebno, poleg nemškega, italijanskega in ruskega, organizirati in urediti tudi srbsko vojaško pokopališče.

Naj velja še moje pričakovanje, da nam bo objava tega prispevka srbskega generala, odprla tudi vojaške arhive v Beogradu, kjer se skrivajo mnoge usode Slovencev, zgodovine in slovenske države. Slovenci imamo vsekakor še enega prijatelja!«

To sem napisal januarja 2008.

Urednik Vojaške zgodovine pa na koncu Sekulićeve študije, v mojem prevodu in ureditvi, vendarle ni objavil:

Avtorjev klic proti pozabi

»Slovenski dobrovoljci v srbskih osvobodilnih vojnah so že zdavnaj pozabljena zgodovina.

O njih se skoraj nič ne ve v Srbiji, le malo v Sloveniji. Samo še nekaj časa bi preteklo, pa bi v obeh državah pozabili nekaj, kar se nikdar ne bi smelo pozabiti!

Politika sicer izbira, kar bo ostalo in živel v spominu. Do dobrovoljcev je bila doslej zelo nepravična. Kakor da bi se jih sramovala ...

Slovenski dobrovoljci, ki so se borili in žrtvovali svoja življenja za srbski narod v njegovih osvobodilnih vojnah, morajo ostati nepozabljeni! Njihova veličina ni v številkah in zmagah, ki so jih izvojevali. Oni so seme prijateljstva in otroci solidarnosti dveh slovanskih narodov, slovenskega in srbskega!

Iz njihove krvi in dejanj je zrasla povezava Slovencev in Srbov. To je tista povezanost, ki je nad vsako politiko, a tudi proti politiki, ki razpihuje sovraštvo med Slovenci in Srbi.

Ohranjanje spominov na vojne dobrovoljce je predvsem naloga vojsk Slovenije in Srbije. Žal to ni bilo mogoče poprej, pa tudi danes je še nemogoče. Toda prišel bo čas, ko bodo dobrovoljci v obeh državah zavzeli zgodovinsko mesto, ki jim tudi pripada.

Vsekakor bi veljalo slovenske dobrovoljce v srbski vojski prišteti med ostale slovenske vojne veterane! O njih bi morali več vedeti posebno v Srbiji. Slovenci imajo prve časopisne novice že 1875, prvo brošuro 1913, zbornik svojih dobrovoljcev že od 1936, nekaj podatkov pa je najti tudi v nacionalni enciklopediji.

Nekako razumem, da po razpadu skupne države ne bo ravno prijazno sprejeto obujanje spominov na sokole, preporodovce in slovenske dobrovoljce srbske vojske. Vendar se svoje skupne pretekle zgodovine ne bi smeli sramovati!

V Srbiji vsako leto praznujemo obletnico cerske in kolubarske bitke. Priklanjamo se žrtvam in golgoti umika izmučene srbske vojske čez Albanijo. Preboj solunske fronte tudi uradno slavimo kot uspešen zaključek srbske osvobodilne vojne. Pozabili pa smo na dobrovoljce, tudi slovenske.

Skoraj nič nismo vedeli o slovenskih dobrovoljcih, ki so sodelovali v teh bitkah in mnogi tudi žrtvovali svoja življenja. Krivi smo mi, Srbi! Vendarle bi morali vedeti za 567 slovenskih dobrovoljcev, za 42 padlih, za 10 nosilcev Karađorđeve zvezde z meči. Morali bi vedeti za slovenske zdravnike – prve dobrovoljce srbske vojske, za dr.Oražna in njegovih 42 kolegov. Morali bi vedeti za neustrašno mladenko Antonijo Javornik, za njenega strica in kapetana Martina Javornika, za polkovnika Janka Stibilja in mnoge druge.

Če bi vse to vedeli in se tega tudi spominjali, bi bilo morda marsikaj drugače.

Prijateljem v Sloveniji zato kličem: »Ne pozabimo, kar nas je s krvjo že povežalo!«

Proti pozabi so včasih zlata vredni tudi zaprašeni arhivski podatki ...

Na koncu te predstavitve sem prijatelju Milisavu postavil nekaj vprašanj ...

Katere knjige si doslej objavil?

Uspel sem objaviti samo pet (5) knjig, dvajset (20) pa jih čaka na založnika, saj sam nimam finančnih sredstev za objavo in izdajo. Torej, objavil sem naslednje knjige:

1. *Jugoslaviju niko nije branio, a Vrhovna komanda je izdala*, NIDDA Verlag GmbH Bad Wilbel, Nemčija in VESTI Beograd, 1997;
2. *Knin je pao u Beogradu*, NIDDA Verlag GmbH Bad Wilbel, Nemčija, 2000;
3. *Dobrovoljci prećutana istina*, Združenje borcev od 1990, Rakovica – Beograd, 2003;
4. *Beograd ne broji poginule (poginuli u ratovima od 1990. do 1999. godine)*,
5. Združenje veteranov in vojnih invalidov v vojnah od 1990 Republike Srbije, Beograd, 2007;
6. *Drinska divizija – prilog istoriji Srpske vojske*, Regionalno podjetje »Podrinje« in Združenje vojnih dobrovoljcev 1912–1918, Loznica.

Katere knjige z vojaško tematiko čakajo na založnika?

Gre za 14 knjig, v katerih sem zbral podatke in ocene o razpadu JLA, o dogajanju na Hrvaškem in na Kosovu, predvsem pa o padlih in ranjenih vojaki in starešinah od 1991 do 1999. Delovni naslovi so naslednji:

1. *Strašno i sramno, zapisano da se nikad ne zaboravi*,
2. *Jugoslovenska narodna armija bila je neosposobljena i nespremna da spreči građanski rat u Jugoslaviji 1991. godine* (v prilogi vzorec 2000 padlih),
3. *Vojska Jugoslavije od stvaranja do nestanka* (vzorec 1015 padlih),
4. *Poginule starešine oružanih snaga Jugoslavije i Vojske Savezne Republike Jugoslavije* (vzorec 500 padlih),
5. *Poginuli, umrli od rana i na druge načine nestali dobrovoljci u ratovima na prostorima bivše Jugoslavije 1991–1999* (vzorec 1286 umrlih),
6. *Državna bezbednost i Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije u ratovima 1991–1999* (vzorec 500 padlih)
7. *Ubijanje Srbije*
8. *Poginuli i od rana umrli pripadnici Vojske Srpske Republike BiH – Vojske Republike Srpske u 1992. i 1993. godini* (zdravili se v Vojnomedicinski akademiji in bolnišnicah v Beogradu – vzorec 390),
9. *Poginuli u redovima Vojske srpske republike BiH i Vojske Republike Srpske na teritoriji Srbije i Crne Gore* (vzorec 499),
10. *Rođeni u Hrvatskoj poginuli u odbrani srpskog naroda u Bosni i Hercegovini* (vzorec 148),

11. *Poginuli, umrli od rana i nestali iz Srbije i Crne Gore u odbrani srpskog naroda u Hrvatskoj* (vzorec 154),
12. *Žene dobrovoljci i žrtve u ratovima 1991–1999. godine,*
13. *Dnevnik sa ratišta u Hrvatskoj* (za celu 1994. i 1995. godinu do kraja oktobra),
14. *Dnevnik o događajima na Kosovu i Metohiji* (78 dana pre početka agresije, 78 dana trajanja agresije i 78 dana po prestanku agresije).

Seveda, glavno je delo, da sem zbral in podrobno obdelal 6.492 vojakov in starešin, ki so padli na srbski strani, kar je zahtevalo velik napor.

Kaj pa druge knjige, brez vojne tematike, iz obdobja 1991–1999?

1. *Na krivudavom putu odbrane srpstva* (Životopis Koste Milovanovića Pećanca 1879–1944),
2. *Milan Nedić – treća strana građanskog rata u okupiranoj Srbiji 1941–*
3. *1944. godine,*
4. *Sveštenici u istoriji srpske vojske 1803–1920. godine,*
5. *Jovan P. Trišić na putu krvavih raspuća srpstva* (Od dobrovoljca, oficira srpske vojske, pukovnika žandamerije, gestapovskog zarobljenika do sveštenika i izbeglice u SAD),
6. *Život u kalupu – liči na autobiografiju a nije (1954–1993),*
7. *Smeh u čizmama*

Poleg prikaza starega četniškega vojvode Pećanca in kvislinškega generala Nedića sem napisal tudi nekakšno svojo avtobiografijo in ji dal značilen naslov, v kateri pa sem razkril vse svoje poglede in dileme glede svojega vojaškega službovanja.

Kaj pa nadaljnji načrti v tem in prihodnjem letu?

Nadaljujem delo na monografijah, ki so že raziskane in tudi delno obdelane, seveda pa je potrebno njihovo dokončno oblikovanje. To so naslednje:

1. *Stradanja od mina u minskim poljima i van njih od uranijumske municije,*
2. *Vukovarsko ratovanje kao ubijanje nedržnih i rušenje za “hranu” istorije,*
3. *Stranci u vojskama i Ministarstvima unutrašnjih poslova Hrvatske, Republike Srpske, Republike Srpske Krajine, muslimanskog dela BiH, Srbije i Crne Gore,*
4. *Uloga stranaka i političkih partija u ratovima 1991–1999. godine na prostorima Jugoslavije,*
5. *Uloga generala Hrvatske u ratovima 1991–1995. godine,*
6. *Uloga generala JNA i VJ u ratovima 1991–1999. godine,*

7. ***Akcije spoljnih faktora u ratovima na prostorima Jugoslavije 1991–1999. godine*** (SAD, EZ – EU, Savet bezbednosti, angažovanje tzv. mirovnih snaga pod okriljem Ujedinjenih nacija) - ***Presudne posledice na ishod građanskog rata,***
8. ***Poginuli u srpskim vojskama - građani Jugoslavije rođeni u inostranstvu*** (vzorec iz 11 držav sveta),
9. ***Maloletnici i vojni obaveznici koji nisu odslužili vojni rok u ratovima 1991–1999. godine,***
10. ***Prognani, izbeglice i nestali u ratovima 1991–1999. godine.***

Moj zaključek: kar je mnogo, je mnogo, vendar ne za mojega prijatelja Mileta, čigar delovni dan traja najmanj 10 ur dnevno, od tega polovica po vseh beograjskih arhivih. Vojaški arhiv pa je menda pretaknil in pregledal do zadnjega fascikla.

Vem pa, da pripravlja še prikaz delovanja Knoja, Varnostne službe JLA, delovanje vojaških in posebnih sodišč, pa tudi mednarodnega sodišča v Den Haagu, kamor je bil klican tudi kot verodostojna priča, saj je vedno ravnal strokovno in po svoji vesti!

Sam pravi, da bi verjetno popravil tudi “krivo Drino”, če bi imel še eno življenje! To je verjeti, saj je doslej poleg naštetega napisal okrog 2.000 novinarskih člankov, blizu 600 strokovnih člankov in razprav, magistrsko in tri doktorske disertacije na vojaško tematiko, ki pa so ostale neobranjene! Paradoks, ki pa je na koncu “rodil” uničujoče kritike na račun JLA in njenih poveljnikov!

Iz X. razreda Vojaške akademije 1954–1957 nas je od 200 gojencev po redni poti postalo generalov le 5 (Zabret, Jovanović, Ilič, Relja in Kranjc), Milisav Sekulić pa je bil šesti, po vojnih zaslugah svojim rojakom v RSK!

Naj zaključim: lepo je imeti takega prijatelja!